

WESTNIK

NOTICIERO

V

1972

XXIII

Slovenski protikomunistični boreci

se bodo v nedeljo, 3. septembra, dopoldne v Slovenski hiši
v Buenos Airesu poklonili spominu

GENERALA LEONA RUPNIKA

ustanovitelja in pokrovitelja Slovenskega domobranstva.

Ob 9 spominska svečanost pred spomenikom junakov;
ob 10 sv. maša zadušnica.

VESTNIK je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. Izdaja ga konzorcij. Predsednik Edi Škulj, Ramón Falcón 4158, Suc. 7, Buenos Aires. Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva in uprave: Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Editor y redactor responsable: Eduardo Škulj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans.

Ovitek: arh. Jure Vombergar

Naročnina: Argentina 1.600 pesov, Južna Amerika: enakovrednost v dolarjih, ZDA, Kanada: 3.50 dolarja, Evropa: enakovrednost ameriško-kanadske naročnine. — Za letalsko dostavljanje doplačati 3.50 dolarje.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko, Estados Unidos 425, Bs. Aires (33-7213)

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.144.379

VESTNIK-NOTICIERO

1972-V — 20-8-1972

Director: Eduardo Škulj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires (7)

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.144.379

Karel Mauser

Vogelni kamni vsake skupnosti: ljubezen, mir, zaupanje in volja

Dragi sorojaki in prijatelji!

Vesel sem in srečen, da smem biti pri tej slovesnosti, ko obhajate enajsto obletnico svojega doma. Pred dvema letoma sem stal v tem prostoru in danes sem spet pod krovom, pod katerim tolikokrat odmeva slovenska beseda in slovenska pesem.

Čudovita beseda je dom. Poleg besede mati morda najlepša beseda. Saj se spomnite, kajne, kako ste občutili to besedo na vetrinjskem polju, kako smo jo občutili v barakah? Gledali smo ljudi, ki so hodili po cestah, in vedeli: domov gredo, v svoje hiše gredo. Sam si gledal okoli sebe, ni nisi imel, samo svojo revščino in nebo nad seboj. Strašno globoko smo tedaj imeli v srcu svoj dom, natančno si vedel, kje stoji miza, kje so omare, vse stopinje svojih prednikov si videl na tleh in svoje in svojih otrok stopinje.

Čudno, koliko trpljenja je večasih treba, da človek do kraja doume vrednost in bogatijo tega, kar je dolga, dolga leta brez prave, globoke misli užival.

Kot otrok sem s svojimi starši živel kot gostač v Podbrezjah. Pri Matijevcu, pri Štrithu in pri Mrkovcu. Nismo imeli svoje hiše. In se spominim: pozno v jesen, ko se je delo uletelo, na polju je bila le še repa, se je zbrala družina pri večerji. S posli vred so vsi sedeli okrog mize in zajemali iz ene sklede. Tudi jaz marsikdaj. In imel sem občutek, da sedimo kakor v trdnjavi, ki je nihče ne more premagati. Star, močan zid okrog vseh — naj bo zunaj neurje in vihar, mirno gori luč pod stropom, ni je sile, ki bi jo mogla ugasniti, ni je sile, ki bi mogla prevezniti te zidove. Tu je varnost in mir in blagoslov.

Dragi prijatelji, marsikdaj v življenju sem mislil na to sliko in mislim nanjo tudi zdajle v tem prostoru.

Zbrani smo med temi zidovi, ena družina, ki je iz iste sklede. Naš dom je to, naša trdnjava. Kolikokrat ste bili že v njem, kolikokrat ste že slišali todle slovensko pesem in slovensko besedo. In v teh zidovih ste vi sami, vaše delo, vaše želje, vsa vaša upanja, ki ste jih imeli, ko ste ta dom zidali.

Ne glejmo na domove kakor na stavbe, kjer stoji kamen na kamnu. Dokler je samo to, je to samo mrzla resničnost. Mislimo vselej, da ima vsak dom dvojen zid. Ta iz kamna, drugi zid smo mi — živi ljudje, tesno eden pri drugemu.

In to je, dragi moji, kar domovom daje življenje, ta drugi živi zid, skupnost, ta zavest, da spadamo drug k drugemu, da drug brez drugega ne moremo živeti — zavest, da brez te skupnosti pravega doma ni.

Glejte, življenje ni lahko, težje in težje postaja. Če se težkim časom pridruži še osamljenost, če zgubiš občutek, da spadaš k družini, da spadaš v skupni dom, kam boš šel?

Zavoljo tega naj naslovim še besede na mlade. V življenje rastete in to življenje okrog vas je košato. Morda boste nekoč s posebnim nasmehom pogledali na ta dom. Ne bo moderen, ne bo imel vsega, kar si boste morda želeli, ima pa eno, dragi moji mladi prijatelji, kar tuji domovi, naj bodo še tako lepi, nimajo: ima ljubezen vaših staršev, ima skrb vseh, ki vas imajo radi, ima vse prečudno lepe želje tistih, ki so vam želeli od svoje revščine in preprostosti najboljše dati.

Mar ni to najlepši izraz ljubezni, mar ni že zavoljo tega ta dom čudovito lep?

Eno željo delim z vami vsemi, vem, da imamo isto v svojem sreču: da bi v tem domu trdno še dolgo stali štirje vogelni kamni, ki morajo biti vogelni kamni vsake skupnosti: ljubezen, mir, zaupanje in volja.

Naj nas te štiri velike dobrine vežejo z mladim rodом, da bo življenje žuborelo v tem domu tudi še takrat, ko bo v njem od nas ostal samo še duh.

Naj tej naši želji Bog da svoj blagoslov!

Govor v Slov. domu v San Martinu ob 11-letnici doma.

Tudi Slovenci v Italiji, Avstriji in na Ogrskem so del slovenskega naroda. Naš cilj je: združiti vse Slovence na strnjenem slovenskem ozemlju v eno državno telo. Dokler se to ne zgodi, moramo posvečati slovenskim narodnim manjšinam v omenjenih državah še prav posebno skrb.

Zdravica

Bratje, zbrani okrog vina
v zvesti gruči:
naj ne muči
nas in ne kali spomina
žalost, skrb in bolečina!
Dvignimo do ust kozarce
in možatosti napijmo!
Moč naj kane v naše žile,
v voljo švigne
in jo dvigne,
da vse križe in bremena
bodo brez tožbá nosile
naše duše in ramena!
Kadar bojni rog zapoje,
v hrabrih tropih
na okopih
v službi domovine svoje
vse napade in udarce,
njej namenjene, odbijmo,
kakor nam veli dolžnost,
da v okviru
mej bo v miru!
Z vinsko kapljo si umijmo
srca, vero v njih zalijmo,
da cvetela bo krepost
in iz nje pravična dela
bodo v Kristusu zorela
polno, kleno,
s sveto ceno
za onstranskih dni sladkost!

Bratje, sestre, vinska kaplja,
zlata, rdeča,
pit vabeča,
v toplo skupnost nas naj staplja
vse od kučme pa do šaplja!
Dvignimo nalite čaše
in občestvu src napijmo!
Roka naj oklene roko
v neločljivo
zvezo živo

ne le nam, ki tu smo zbrani, —
 vsem, oj vsem, ki na široko
 so po obli razsejani!
 Iz srca, posode božje
 za ljubezen,
 v plamen zvezen
 naj povzpne se domotožje
 v onstranstvo iz družbe naše.
 Dušam v mraku z njim odkrijmo
 rešujočo cesto do Bogá
 mimo gadov
 in prepadov!
 Sijmo v mrč sodobni, sijmo
 ter prek vseh celin razvijmo
 v toplih krogih žar srca,
 da med narodi, plemeni
 bosta cvela v preiskreni
 in ljubeči
 slogi, sreči
 družbe: varnost, mir sveta!

Msgr. Ignacij Kunstelj

JASNA BESEDA O MARKSIZMU

(Nadaljevanje in konec)

O REVOLUCIJAH

Ker se spet obnavlja staro vprašanje, ali je revolucija dovoljena, vprašuješ, kaj nam marksizem o tem pove.

Če vprašava najprej marksistične pisatelje, kakšen naj bi bil marksističen svet, bova našla le malo napisanega. Veliko več so napisali o revoluciji in o civilni vojni.

Tudi za one, ki so revolucijo doživeli in se je spominjajo, velja naravni zakon, da spomini začno počasi usihati, ljudje nekako pozabijo, kako je do revolucije prišlo, tudi spomini na krutost in prelivanje krvi začno usihati.

Za marksizem je revolucija nujnost. Dobro se zavedajo, da jih bo mir potisnil v ozadje. Le pogledja tudi s te strani na razne poskuse v svetu, ki se bodo na ta ali oni način še nadaljevali. Da pridejo na oblast.

je mogoče samo preko revolucije, zato žive samo zanjo. Zato je potrebno, da ustvarijo pogoje, v katerih je revolucija možna. Odtod razne reforme, ki imajo končni namen ohraniti nizki življenjski standard, da ne bi iz ponižanih izšli protirevolucionarji.

Marksist živi za revolucijo. Uči se o njej, študira napake iz preteklosti daleč tja v l. 1871 in uspehe iz l. 1917. Ker se meščanstvo vedno brani, je pač potreben teror. Zato mora biti vedno pripravljena tajna policija, ker brez nje ni mogoča diktatura proletariata. Ko bodo dani pogoji za svetovno revolucijo, ko bo kriza zavzela kapitalizem, takrat bodo marksisti pripravljene voditi mase, ki bodo našle v revoluciji svojo rešitev. Pravi marksist je vedno orodje revolucije.

Mnogi mislijo, da je glavna lastnost in sposobnost marksizma sovražstvo. D. Hyde, Anglež, ki je bil dolgo časa urednik marksističnega lista „Daily Worker“, pa sodi, da je njihova volja za žrtev, neki idealizem in gorečnost za revolucijo, kar vpliva zlasti na mladino.

Mlad človek je vedno idealen. Danes pa je mnoge prav marksizem v praktični obliki, kot ga sami vidijo, razočaral in napolnil z dvomi. V raznih podvigih je bilo veliko idealizma. Če malo zahtevate, boste malo dobili, če pa veliko, bodo žrtve prišle same po sebi. In marksizem je vedno veliko zahteval.

Dan za dnem mora na razne sestanke, dan za dnem mora najti odgovor na vsako vprašanje, ki ga stavi življenje. Vedno se mora pripravljati, da zastopa marksizem. Zanimiva bi bila statistika, koliko dijakov je zaradi takega dela zanemarilo svoj študij, kako je prišel marksizem in mu ponudil zaposlenje in zadostno plačo, da je mogel dobro živeti.

Tako je marksizem ustvaril tudi novega človeka, ki je drugačen kot so njegovi tovariši. Ima druge cilje, ima drugačno moralo, tudi ponša se drugače, na svet gleda z drugimi očmi. Gre za cilji, ki jih samo on razume in o njih ne govori. In vendar je treba le malo opazovanja, da bi spoznali marksista. Kako dobro ločijo sodniki v tujini, kdo je pravi marksist in kdo je le zapeljan! Dobro so zadeli v domovini, ko so nekatere označili, da so zgrajeni, drugi pa zabetonirani.

Taki ljudje potem pomenijo moč marksizma, ki danes drži v oblasti več kot četrtno sveta. In pridobil ga je v sorazmerno kratki dobi. Tudi če sodimo, da drži večino pod terorjem, ima vendar silen vpliv. Za marksizem delajo ljudje, ki po svojem prepričanju niso marksisti in bi morali poznati njegove cilje in pota. Ali morejo opravičiti svoje sodelovanje, je seveda drugo vprašanje.

Marksizem je danes visoko organizirano gibanje, ki daje svojim članom samozavest napadalnega značaja. Da more doseči svoje cilje, mora zahtevati zvestobo, vdanost in pripravljenost na žrtve, porabi pa sovra-

štvo, prevaro. Ateizem je brezobziren in bojevit, ker sloni na modrosti, ki uničuje vsako idejo o Bogu. More pa prevariti dobre ljudi, ki imajo dobre namene, a ne poznajo ne svojih potov in ne potov marksizma. Marksizem sam zahteva najbolj inteligentne in močne in tudi najboljše. Tako more priti do velikega vpliva. Ker ga ne ovira ne etika, ne morala, ima poseben način vzgoje: zna razdvajati nasprotnike in obljublja skorajšnjo zmago. Njegova učinkovitost izhaja iz posebne metode dela, ki je visoko organizirana.

O ORGANIZACIJI

Danes le redko slišimo še besedo „kadri“. Pomeni pa voditelje — elito, ki je marksizmu popolnoma vdana in pripravljena storiti vse, da doseže svoj namen. Ime je rabil Stalin, sedaj ga uporabljajo še Kitajci. Izraz je vojaški in pomeni nekak armadni okvir. Kadri so izurjeni voditelji, pripravljeni voditi armado, ko pride do revolucije. Kot voditelji ne smejo poznati strahu, sprejeti morajo železno disciplino in biti zmožni voditi druge v najtežjih okoliščinah. Potrebna je posebna šola, kandidat mora biti zmogel, da se oglasi tudi v javnosti z govorom ali člankom. Zna mora zagovarjati svoje stališče.

„Vse je organizacija“, je znan izrek, med Slovenci že od časov Janeza Ev. Kreka. Kadar marksizem preide iz zakonitega stanja v nezakonito, dobi nekako oznako mučeništva. Delo pa postane lažje. Po redni poti ne bi nikdar prišel do oblasti. Marksizem je že po svoji naravi centralističen. Mora biti vedno pripravljen za revolucijo; ko je na oblasti, mora ohraniti oblast za vsako ceno. Zato vsa organizacija spominja na vojaško formacijo, ki vodi v revolucijo. Vse vodstvo je od zgoraj. Okrajni odbori imajo le nalogo, da aplicirajo odločitve za svoj okraj ter jih pošljejo dalje do krajevnih edinic, ki so v tovarnah, stanovanjskih blokkih itd. Vsi odbori so kakor povezani v falango, ki je vsak trenutek pripravljena za borbo. Neprestano je potrebna diskusija. Ko krajevna skupina „pridobi“ svojo okolico za stvar, začne diskutirati, kako jo bo mogoče ostvariti. Zato ni nikjer toliko diskutiranja, a nikjer tako ozko in že vnaprej odmrjeno kot pri marksistih.

Dodati moramo še posvetovalne odbore. Tako nastajajo ekonomski kulturni, finančni odbori, ki vsi služijo marksizmu. Nekak „sončni sistem“ je ustvarjen: nekatere organizacije ustvari marksizem sam, druge le inspirira, tretje infiltrira, vse pa vodi. Ne bo težko najti razvoja v domovini, pa tudi med izseljenci. Pravilo je: „Vsak marksist je voditelj, vsaka tovarna njegova trdnjava.“ Kako daleč morejo doseči svoje cilje, je

vprašanje delavnosti, okoliščin in tudi značaja. Tako se od časa do časa pojavijo novi ljudje, ki se lotijo istih nalog, a marsikdaj na drug način.

Nas bi še posebej zanimala organizacija, ki naj goji prijateljstvo med Jugoslavijo in drugimi državami. Vemo, da so druge, ki naj vodijo pisatelje in umetnike, da svoje talente usmerijo v marksizem. Važne so dijaške organizacije, ki pripravljajo pot novi mladini.

Marksisti vedo, da bodo vedno v manjšini, zato morajo biti dobro trenirani in disciplinirani. Osnova njihove moči je vera, da morejo sami in s pomočjo drugih spremeniti svet in sicer že v sedanjem času. Iz tega izhaja silna delavna moč, ki more izvršiti, kar bi smatrali, da je samo po sebi nemogoče. Zdelo bi se, da so le sanje, pa vendar dobro poznajo način da je take sanje mogoče doseči. Življenje, ki ima pred seboj dolocene cilje, je vredno, da ga živimo.

V tem sta si krščanstvo in marksizem zelo blizu. Oba imata cilje in pota, a vendar je med njima globoka razlika, tako globoka, da so se doslej vsi dialogi ponesrečili. Kako more duhovnik biti marksist, je pač skrivnost, zaprta v človeški naravi, ki je večkrat tako slabotna, da ne vidi prevare, da ga tudi jasno spoznanje ne izuči, da more živeti neko dvojno življenje, ki ni naravno. Največkrat vodi kristjane k marksizmu neka napačna utvara o krščanski ljubezni. Tako skušajo dokazati, da je vzrok marksizma revščina, zanemarjenost in slabi družbeni pogoji. Vendar moramo reči, da so vsi pogoji bili tudi prej, marksizem pa izhaja šele iz prejšnjega stoletja in je prešel v prakso šele v sedanjem. Socialne razmere so le pogoji, ki jih marksizem dobro porabi, a niso njegov vir.

Čeprav hoče marksizem politično oblast, njegov problem ni političen, ampak duhovno moralen. Rod, ki ne najde več svoje religije, se bo obrnil k drugi, ki jo oznanja marksizem — k ateizmu. Vse spoštovanje in vsa energijo, ki naj bi pripadala krščanstvu ali drugi religiji, dobi tako marksizem. Marksizem da neko pot in namen življenja, da mu cilj njegovega boja, ideal, za katerega se bo žrtvoval in, če bo potrebno, zanj tudi umrl. Vse, kar pripada v religiji Bogu, zahteva marksizem zase: polno lojalnost, vdanost in gorečnost. Le kratek pogled v našo zgodovino pove, kako je marksizem skušal porabiti osnovne naravne zahteve. Moderno življenje za mladino nima pravega pomena, ne da ji nikakih smernic in jo pusti prazno. Krščanstvo mora biti življenjsko in tudi inteligentno, saj drugače ne bo zadovoljilo človeka. Kier je marksizem našel prazno mesto, ga je izpolnil s svojo vero. Zato ni čuda, da so marksisti iz meščanskih slojev ter je med njimi le malo delavcev. Pri nas je bil marksizem močan pri učiteljstvu, uradnikih, železničarjih. Še bolj jasno sliko pa dobimo, ako pogledamo po drugih krajih. Kjer je bilo močno brezboštvo, prakticanje vere slabo, življenje tako imenovanega srednjega stanu sorazmerno dobro, tam je bilo plodno mesto za marksizem.

Škof Shen v svojih knjigah navaja štiri značaje, ki jih marksizem posebej uporabi. Najprej govori o ljudeh, ki nosijo v sebi sovraštvo. Sovraštvo lahko zaživi iz raznih vzrokov: iz posmeha, iz neuspeha, iz izgube zaposlenja ali službe, iz storjene krivice itd. Pri ljudeh, pri katerih so vedno drugi vsega krivi, je lahko zbuditi sovraštvo. Tak človek potem išče druge, sam se čuti preslabega, najde sebi podobne in v skupnosti sovraštvo raste, dokler ne zamegli oči. Potem so „ponižani in razžaljeni“ zmožni vsake krutosti. Nič ne ostane, kar bi občudovali, pač pa marsikaj, kar naj sovražijo. Marksizem ne pozna ljubezni razen v najbolj grobem pomenu spolnega uživanja. Za krščansko ljubezen ima le posmeh, čeprav jo od kristjanov zahteva, kadar je v stiski.

Druge, ki jih našteva škof, bi lahko uvrstili med „salonske marksiste“ Drugod imajo ime „socialites“ ip. Glavna zahteva je zahteva po novem redu, zato zahtevajo socialno in s tem tudi moralno reformo. Morda so sami kdaj pretrpeli socialno krivico, kar jih žene v zlo. Marksizem pa spremeni njihove napake v kreposti, pobalinstvo označi za junaštvo, pusti jim individualne napake, da lahko druge obtožujejo.

Nadalje poišče marksizem svoje pristaše med polinteligenco. Vsaka izobrazba teži k nekemu cilju. Pri polovičnem znanju tega ni in tako ostane le kup neurejenih spoznanj. Težnja po enoti v intelektualnem kot tudi v moralnem življenju je naravna. Marksizem pa skrbi, da ni treba misliti, saj drugi vse odločajo in za njega mislijo. Da mu neki občut, da pripada celoti, kjer ni treba skrbeti za svobodo, ki nujno zahteva odgovornost. Zato za njega pomeni marksizem mir, saj niso marksisti po pameti, pač pa po hrepenenju, da bi ušli dolgočasju.

Vprašuješ, ali naj med te prištevamo tudi marksiste, ki so bili nekoč bogoslovci ali pa so že kot duhovniki spremenili svoj poklic. Znano je, da iz samostanov, tako moških kot ženskih, izstopi v času priprave skoraj tretjina kandidatov. Iz bogoslovja je nekaj manj izstopov. Znano pa je tudi, da so taki bivši kandidati med najbolj delavnimi marksisti. Res moramo vsakega individualno presoditi. Vemo pa tudi za prizadevanja marksistov, da bi preprečili poklice za sestre, redovnike in duhovnike.

Tako je v tujini mimogrede dekle, ko je videla samostansko življenje, izjavila, da bi rada vstopila v samostan. Vendar je pred vstopom odšla v domovino, kjer jo je že čakal fant, ki jo je za zabavo vodil na sprehode, ne da bi naravnost kar koli kaj rekel proti samostanom. Dopovedoval ji je, da jo ima rad. Vendar je nekega dne izginil, prikazal se je drugi, ki je šel dalje in je z njim zanosila. Seveda jo je s tem tudi minila vsaka misel na samostan.

Znano je tudi, da se je še do nedavnega dogajalo, ako je prišla dekle doma v samostan, kmalu prikazal miličnik in zahteval, da mora izstopiti.

Za bogoslovce je navadno vprašanje nadaljnega študija. Rad bi dokončal na drugi fakulteti, pa ni sredstev. Spet se nekdo prikaže in ponudi zadosti pomoči, za kar pa mora kandidat pristati na neke malenkosti, da se bo posvetil svojim tovarišem in ubogal, kar mu bo naročeno. Tudi službe so vezane na neke pogoje. Reči pa moramo, da ne smemo tega splošiti. Če pa pozveš, boš pač marsikaj zvedel tudi o tem.

Nadaljni kandidati, ki jih izbira marksizem, so živčniki. Vsak živčno bolan človek je protidružaben. Bolezen človeka nekako izkorenini in ga vodi do absurdnosti. Taki so potem hrana za odpor proti vsaki kulturi in miru. Ko marksizem začne ustvarjati kaos, so živčniki že pripravljeni, da se vključijo. Ako bi se pozdravili, bi pač tudi izgubili svojo ljubezen do marksizma. Danes vidimo tudi med duhovniki nekaj živčnikov. Pred kratkim se je oglasil duhovnik, ki je zamenjal svoj poklic in je začel takoj dopovedovati, da je pač njegovega stanja kriv neki učitelj še v srednji šoli, ker ga je zapeljal k homoseksualnosti in pri dejanju fotografiral, kar mu je potem tajna policija pokazala ter ga tako prisilila, da zanjo dela. In vendar tega nisem verjel, ker je že pred časom dopovedoval, da je zato izstopil, ker je v prvi službi slabo naletel v župnišču ter ni dobil dobrega zgleda. V resnici pa je njegovo življenje pri vojaki bilo krivo. Vprašanje je bilo, zakaj ni takrat izstopil ter se je pustil posvetiti. Spet bi bilo potrebno poseči v razmere. Vem pa, da je bil tedne na tajni policiji, kjer so ga instruirali. Tega niti sam ne taji.

Vkljub temu, da se je vsaj nekaj omililo ravnanje z vernimi vojaki, moramo reči, da še obstaja tendenca proti veri in Cerkvi, dasi morda bolj na rafiniran način. Podobno je bilo priznanje: „Cerkve ne preganjamo, pač pa šikaniramo.“

Dodal bi še lahko sopotnike. Moti jih misel, da je marksizem le gospodarska teorija ali politična stranka. Vidi jo pač, kar hočejo videti. Težko analizirajo, manjka jim logičnega mišljenja. Ni čuda, da jih marksizem lahko porabi. Postavi jih v prve vrste, da jih lahko stisne za rep. Navadno jih postavi marksizem med prve žrtve, ki jih z veseljem žrtvuje, tudi duhovnike.

Tak človek najde v svojem dolgočasju nekaj zanimivega, more potlačiti svojo vest zaradi komforta, v katerem živi, čeprav je okoli njega polno bede. Kot dober marksist mora iti še dalje, mora poročati, čeprav ne naravnost, kar bi imenovali vohunstvo. Vendar mu je vse dobro, ker verjame, da se bori proti krivici in za zatirane. Tako je njegov idealizem nasičen, čeprav je vrednote prevrednotil. Potrebna mu je vera, ki napravi življenje zanimivo, gorečnost, da se dvigne iz svoje okolice, žrtve, ki bi bila odpor proti marksizmu.

„Da si le dober!“ pripovedujejo že desetletja, za to pa ni potrebna nobena religija. V državi, kjer ni vere, lahko pride marksizem do oblasti in tam tudi lahko ostane. Ker je sam po sebi globoka duševna bolezen, je

zanj zdravilo samo globoka vera. Ko bodo ljudje našli zadosten razlog za življenje v svoji veri, bo tudi marksizma konec.

KONČNO O MARKSIZMU

Marksizem ni samo političen problem, ampak je tudi moralen in verski. S samo prepovedjo ga ne spravite s sveta. Tudi večina protimarksistične propagande, tako sami smatrajo, le njim koristi. Največkrat pretirava, porabi laž in resnico obrača. Večina ljudi dela tako v dobri veri in z dobrimi nameni. Vedo pač, da je marksizem zlo in nimajo zadostnega vpogleda v dejstva in primešajo svojo domišljijo. Tudi vsako napako hitro porabijo. Čeprav bi bilo devet desetih resnice, bodo zagrabili za eno desetino, tam osredotočili vso propagando in tako celoto uničili. Tako tudi napravijo s človekom, pri katerem najdejo napako. % njo uničijo celega človeka.

Ker je sovražstvo osnova marksističnega sveta, zato ga ustvarja, širi, podpira in kanalizira v prepričanju, da bo prišlo do novega reda. V tem se stika z vsemi diktaturami.

In vendar je svet sit organiziranega sovražstva. Tako je dana krščanstvu prilika, da uresniči v polni meri svojo zapoved ljubezni. Svet potrebuje modernih svetnikov, ki bodo z ljubeznijo ostvarili krščanski red. Pozitivni odgovor na vse brkljanje v svetu je novi krščanski red, kot ga zahtevajo papeži v socialnih okrožnicah. Idealizem v človeku je veliko bližje krščanstvu kot marksizmu.

Papeži so v preteklosti pogosto obsojali monopolen kapitalizem. Zahtevali so za delavca primerne plače, da more živeti tudi družina in ima on zadosti počitka. Cerkev zahteva sodelovanja med delodajalci in delavci. Kjer bodo katoličani vseh slojev delavni, ne bo prostora za marksizem.

Marksizmu moramo priznati mojstrstvo v organiziranju. Organizacije se ustvarjajo po želji, društva so za vse in vsakega in tudi za vsako stvar, vse pa mora služiti le namenu, da pospešuje marksizem.

Marksisti so zelo delavni v sindikatih, delavskih zvezah. S tem vplivajo na industrijo. Povsod se skušajo prikopati do tako imenovanih ključnih mest, kjer morejo s svojim vplivom voditi. Pri štrajkih vidimo, kako lahko taka ključna mesta dobijo svoj pomen. Mala skupina ljudi omrtvi celo industrijo.

Marksist se mora pridružiti delavski organizaciji v industriji, ki ji pripada. Biti mora med najboljšimi člani. Potegovati se mora za odgovorna mesta. Namen ima okrepiti razredno borbo in se tako pripraviti za revolucijo. Tako postane delavska organizacija orodje diktature. Prav nič jih ne moti njihovo majhno število. Le previdno morajo delati, ker zavise pri glasovanju tudi od drugih.

In končni odgovor, ki ga naj mi damo? Ali ni popolna obnova le v

krščanstvu? Bolj kot kdaj je danes potreba po dobro poučenih kristjanih, ki razumejo svojo vero. Seveda je nujno tudi življenje po veri, saj imajo kristjani orožje, ki ga marksist ne premore, to je molitev.

V zgodovini se je zgodilo že pogosto, da je ateizem trkal na krščanska vrata. Bil je poražen. Vendar naj nam to zaupanje ne zadostuje. Za nas mora biti vsak trenutek dragocen, da bo naše krščanstvo učinkovito, dobro spoznano in hoteno.

EPILOG

Pismo sem Ti napisal že pred časom, sobrat. Ker si hotel jasne besede, nisem rabil visokih in novih izrazov. Govor je vzet iz vsakdanjega življenja, saj so besede kot naše življenje: razumeti jih moram. O tem ali onem si morda želel bolj podrobne razlage, vem pa, da si boš lahko marsikaj sam razložil.

O vseh problemih, ki sva jih obravnavala, je bilo napisanega že marsikaj. A vendar, ako si pisanje поблиže ogledava, vidiva, da najin osnovni stavek: marksizem skuša tudi vernost, ne samo vernike, voditi po svoji koncepciji in ako more, mu ni prav nič nerodno urejati notranje zadeve slovenske Cerkve. Svobodo da le, v kolikor je prisiljen. Bridko se motijo duhovniki, ki tega namena pri marksizmu nočejo videti. Čas jim bo pokazal, da je cilj marksizma uničiti tudi glasnike vere v Boga.

Zato naj bo na koncu edini nasvet: Imej oči odprte v življenje!

O. M.

Dom

*Čuj, dragi moj dom,
Misel nate pestujem
Že let celo vrsto
in jo ljubkujem.
ko duh mi vasuje pri tebi.*

*Mi boš verjel, da vonj tvojih brazd
in aide cveteče
in lipe duhteče
in sena sušečega,
smole v gozdu
in arnike cvet
čutim še vedno,
kot v letih v tvojem okrilju,
dasi minilo je trideset let?*

SPODRSLJAJI

I.

Ljubljana pred drugo svetovno vojno.

Sodna palača, na hodniku pred razpravno dvorano št. 28.

Špetircimer.

Na hodniku gruča ljudi nestrpno čaka sodnika, ki je v zamudi. Prva razprava je bila določena za 8. uro zjutraj, kazalci ure pa se bodo kmalu pomikali na deveto uro. Tedaj se prikaže zapisnikar s kupom aktov in kar sam brez sodnika okliče prvo razpravo: „Bukovec Franc proti Kunstlju Jožefu, zasebna tožba § 301 k. z., žalitev časti.“ Končno pridrvi v dvorano sodnik Rus Jože. Mož energičnih potez, z malo špičasto bradico, znan kot filozof in strumen „Sokol“.

„Zdravo!... No, se bosta kaj poravnala?“

Obdolženec molči, tožitelj odkima.

„Kdo pa je Kunstelj?... A, Vi!... Priznate, da ste krivi?“

„Jaz nisem prav nič kriv!“

„I... kako da ne, ali mu niste „VSE“ rekli?“

„Gospod sodnik, Bukovec vsako jutro, ko ga iz kavarne ven vržejo, počasni pijan „aufbiksa“ domov. In to skoraj vsak dan. Imam ženo in majhnega otroka in spati ne moremo. Neštetokrat sem ga lepo prosil, včasih sva bila dobra prijatelja. Ko pa ni lepa beseda pomagala, sem mu pa rekel, kar mu je šlo.“

„Tako... torej, kakor vidim s poravnavo ne bo nič... Vstanite vsi! Poslušajte sodbo! V imenu Njegovega Veličanstva Kralja! 180 Din ali pa tri dni, pogojno na dve leti! Ali sprejmete?“

„Kaaaj?... Ali je razprave že konec? Še začeli nismo! Koliko ste mi dali?“

„180 Din ali pa tri dni zapora, vse to pogojno na dve leti! Če vas dve leti ne bo sem nazaj, ne bo treba plačati!“

„Ne gre zato ali je treba plačati ali ne! Ker nisem kriv, zato nočem biti obsojen. Zato se bom proti sodbi pritožil!“

„Kakor hočete! Boste dobili sodbo domov s pravnimi navodili.“

„Zdravo!... Gospod kolega prosim okličite prihodnjo razpravo!“

Po končanem sodnem dnevu, je zapisnikar, brezplačen odvetniški koncipijent vse akte spravil v svojo aktovko in nesel domov. Šele po dveh mesecih je izgotovil sodbe, ko se mu je namreč že nabralo kakih 60 aktov. Zapisnikar je neko soboto in nedeljo vse zaostale sodbe na hitrico „sklofal“ na pisalni stroj in v ponedeljek zjutraj predložil sodniku Rusu v podpis. Vse obrazložitve so bile seveda telegrafično kratke.

Ko je prišel sodnik Rus v urad in videl zvrhan kup aktov, je samo re-

kel: „Danes pa je veliko!“ V petih minutah je vse podpisal. Avskultanti v kotih so se pa muzali.

Zapomnil sem si, kako je bila Kunstljeva sodba utemeljena. Približno tako:

Obdolženec je imel sicer dobro voljo, rekel pa je malo preveč, in zato je njegova krivda dokazana.“

Od 60 sodb je bilo 12 prizivov. Prizivni senat pri okrožnem sodišču je vsem prizivom ugodil radi številnih procesualnih napak sodnika. Neresčni sodnik pa je bil klican k „Petru“ (preds. okrožnega sodišča), ki mu je seveda pritisnil „nos“. To je bila usoda sodnika, ki ga je zapisnikar vrgel „na šajbo“.

Med vojno sta se sodnik in zapisnikar našla v gozdu pri partizanih. Sodnik strumen „Sokol“, zapisnikar sin iz častite klerikalne družine, ljubljanska strajca, nekdanji predsednik raznih mladinskih društev. Oba sta postala partizanska ministra.

Bukovec in Kunstelj sta pa bila aretirana med italijanskimi racijami na dan Sv. Petra in Pavla leta 1942. Oba so zaprli za dva dni v belgijsko vojašnico, nato je pa šel transport v Gonars v ujetništvo. Ko so ujetnike peljali na kolodvor, je karabinjer Bukovca in Kunstlja čisto po naključju uklenil na isto verigo. Takrat sta se pobotala.

„Vidiš Jože, do tega je moralo priti, ker je Bog hotel, da bova ša prijatelja!“

II.

Emigracija je šele zadihala, ko je lahko zapustila taborišča v Italiji, Avstriji in Nemčiji in se razlila po širokem svetu. Največ jih je prišlo v Argentino, drugi pa v Združene države, Kanado in Avstralijo; povsod so prav kmalu zrastle organizacije in z njimi slovenski domovi itd., itd. Lahko rečemo, da je vsega toliko, da mnogokrat imaš občutek, da si v domači vasi. Tudi so se ljudje ekonomsko opomogli; tako so mnogi na vse vojne težave pozabili in njih otroci komaj vedo, da so nekoč starši morali staro domovino zapustiti.

Dober začetek pa ne pomeni vedno dobrega konca. Prêd nekaj leti smo začeli posnemati, ne samo domačih vrlin, ampak tudi pristne narodne napake. Med zrnjem je vedno več plevela. Začelo se je pri malenkostnih prepirčkih, nadaljevalo se je s prepirčki v organizacijah, celo tako daleč smo že prišli, da so se začele organizacije cepiti. Sožitje enih in drugih je postalo nemogoče. Na eni strani se ljudje razhajajo, na drugi strani je začela kositi smrt; radi razkolov v društvih so pa odbori v vedno večjih organizacijskih težavah. Mogoče so najbolj udarjeni uredniki periodičnih glasil. Manjka sodelavcev in urednik mora končno skoraj vse sam napisati. Ker ni časa, morajo članki takoj v tisk. Tam kjer pa je že v organizacijah razkol pa je še hujše. Konkurenčna stran komaj čaka na kakšen večji ali

manjši spodrsrljaj na nasprotni strani zato, da more opravičiti lastne, mo- goče še večje spodrsrljaje.

Pred kratkim smo imeli tipičen primer „spodrsrljaja“. V Glasu kulturne akcije je bil ogenj pod streho. Urednik g. Jeločnik je imel sicer dobro vo- ljo, ni pa bilo dovolj časa za korekture in zato... Za 1200-letnico sloven- skega upora po Hotimirjevi smrti je moral kot urednik sam napisati pri- meren članek. G. Jeločniku se je knjiga rajnega univ. prof. dr. Milka Kosa kar sama odprla. Lepim, pa krepkim izvajanjem g. univ. prof. Kosa, je g. Jeločnik dodal še kup svojih, še bolj krepkih, seveda vse v izbranih odrskih besedah. Jeločnik je pri tem čisto pozabil, da je pred nekaj leti v podobni temi g. Rebozov do tal pogorel in da je Smeri napravil velike sifnosti.

Ko je Glas prišel med ljudi, so nekateri rekli: „To pa je zopet Je- ločnik! Ga že poznamo!“ Drugi, posebno duhovniki, pa so ostro protestirali. Spominjam se, da sem Glas odložil pri besedah: „To množično prelitje krvi — v znamenju križa.“

V konkurenčnem glasilu Sij se je oglasil neki g. L. M., ki pa ni Loh Maks in privlekel na dan zgodovinarja dr. Josipa Grudna zato, da bi s ci- tati iz Grudnove zgodovine pobil trditve g. Jeločnika.

Če nam je zato, da iz obeh trditvev izluščimo objektivno resnico, je potrebno, da zaenkrat pustimo na strani konfuzne in nevzdržne trditve g. Jeločnika. Najprej si moramo biti na jasnem, kaj je hotel g. Jeločnik sploh povedati. Gotovo ne, da je vsega Cerkev kriva; pač, pa to, da so nemški duhovniki pri pokristjanjevanju tudi širili nemško fevdalno nadoblast.

Če smo objektivni in resnicoljubni, moramo zato začeti iskati dokaze. Predvsem moramo razložiti, zakaj so se Karantanci uprli. Tudi viri, ki jih navajata oba zgodovinarja gg. dr. Kos in dr. Gruden so nemški, odn. bav- varski, torej prizadeti. Iskati torej moramo nove dokaze. Zato je nujno, da ne pregledujemo samo pod lupo nemških virov o bavarsko-karantanskih med- sebojnih odnosih, ampak skušamo ugotoviti kako so Nemci v splošnem postopali na slovanskih zapadnih mejah, zlasti pri pokristjanjevanju. V emi- graciji nimamo na razpolago niti virov, niti knjižnic. Toda vsi, celo tisti, ki imajo samo ljudsko šolo se mogoče še spominjajo, kako so nam v slavo zabijali zgodovino sv. bratov Cirila in Metoda, ki sta delovala pri severnih Slovanih komaj 80 let no slovenskemu uporu. Mislim, da 80 let in par sto kilometrov nič ne pomeni.

Nimam namena pisati ali dopolniti razpravo, nač pa bom napravil samo malo skico o kardinalnem dokazu, zakaj so se Karantanci uprli, kak- šna je bila vloga rimske cerkve in kako so Slovani gledali na pokristjanje- vanje in na germanizacijo.

a) Moravski knez se mora obrniti na carigradskega cesarja, da mu pošlje krščanske misijonarje. Zadosten dokaz, da Slovani niso bili ne- sorotniki krščanstva. Zakaj tako dolga pot v Carigrad, če so pa nemški mi- sionarji bili tako blizu?

b) Kako so Nemci reagirali, ko so izvedeli, da dva grška meniha misijonarita med Slovani?

c) Zakaj sta morala sveta brata Ciril in Metod potovati v Rim?

č) Zakaj je moral sv. Metod v nemško ječo?

d) Zakaj se je umaknil sv. Metod na jug, v Blatograd?

e) Kaj se je zgodilo po njegovi smrti z Glagoljaši?

f) Kako je oficialna cerkev, rimska kurija, gledala na delovanje sv. Cirila in Metoda?

Mislím, da si zaključek lahko vsak sam napravi. Dokazano je, da so Nemci v splošnem že pred več nego 1000 leti izvrševali političen pritisk proti zapadnim slovanskim mejam od Baltika do Sv. Višarij.

Oficialna katoliška cerkev, rimska kurija, pa je šla v vsakem oziru Slovanom na roko. V vsej zapadni cerkvi je bilo uvedeno latinsko bogoslužje; pri Slovanih pa je napravil Rim izjemo. Trditev, da je Cerkev širila vero s križem in mečem, je do tal zgrešena. Pač pa je res, da so nemški misijonarji na svojo roko širili nemško fevdalno nadoblast. V takratnih razmerah Rim ni mogel vsakega posameznega misijonarja kontrolirati.

Če bi dijaki slovenskega srednješolskega tečaja imeli pri roki potrebna vire, bi lahko o tem napisali lepo maturitetno domačo nalogo. Pa bi imeli slovensko Ilijado, dijaki bi se pa naučili veronauk, zgodovino, obenem pa še slovenščino.

Mi, ki pa odhajamo, pa moramo gledati na to, kako slovenske organizacije smotrnó koncentriramo. Potrebujemo ne dveh, pač pa eno organizacijo bojevnikov: ne dveh, pač pa eno slovensko Kulturno akcijo.

Ko po vsem svetu pokajo bombe, ali se sploh zavedamo, da se nahajamo mogoče že v letu 1940? Kdaj bodo prenehali prepiri? Ali mogoče tedaj, ko bom stali v vrsti in bo novi, maoistični Oznovec uklenil dva in dva na isto verigo?

Če bi le kristjani enkrat začeli resno jemati svojo vero, potem bi to bila revolucija, kakršne zgodovina sveta še ne pozna. In potem ne bi bilo vredno začeti še kakršne koli druge revolucije.

George Clemenceau

Predno si izgovoril besedo, si ti njen gospodar, potem pa je ona tvoj gospodar.

Arabska modrost

Edini način, da gremo naprej, je: da gremo naprej.

John F. Kennedy

Slovenske meje

V prejšnji številki „Vestnika“ smo objavili iz almanaha Slovenskega srednješolskega tečaja ravnatelja Marka Bajuka sestavek o slovenski ustavi. Danes nadaljujemo z objavo sestavkov iz omenjenega almanaha. *Gdč. Julka Furlan* je napisala nekaj lepih misli o slovenskih mejah. Njen sestavek se glasi takole:

Po definiciji je narod skupnost, povezana predvsem po ljubezni, okrepljeni s skupnimi interesi. Vendar ti interesi prav kakor ljubezen niso omejeni po legalni črti državne meje.

Republika Slovenija, zamejna Slovenija in Slovenija v svetu, vse tri skupaj, tvorijo slovenski narod. Prva ima določene meje in je uradno priznana: druga raste na zemlji, ki je sedaj pod tujo oblastjo, pa je vseeno last Slovencev.

Po evropskih državah, kakor na primer v Italiji, ko je ta zasedla Istro, Primorsko in druge dežele, je v vseh osebnih izkaznicah pisalo: državljani italijanski, narodnost slovenska ali katera druga, h kateri je kdo spadal po rodu.

Na Koroškem, Goriškem in Tržaškem so naši rojaki italijanski ali avstrijski državljani, a narodno so Slovenci, kot da meja ne bi obstojala. Še več, čim bolj so zatirani, bolj ljubijo in spoštujejo svoj narod.

Slovenija v svetu pa je skupnost tistih Slovencev, ki smo raztreseni po vseh kontinentih. Meje slovenskega naroda segajo do tja, do koder prebiva rod s slovensko krvjo in zavestjo.

Člani Slovenije v svetu, ki so pustili domovino zaradi političnega ali ideološkega preganjanja, bi se radi vrnili v svobodno Slovenijo, katere meje bi morale biti resnične narodne meje.

Lepo bi bilo, če bi se Koroška, ki je zibelka Slovenskega naroda, tudi politično priključila Sloveniji. Ampak meje se lahko predstavljajo samo z vojno, kar se ne splača majhnemu narodu.

Mejo na Italijo bi bilo potreba še posebno paziti, ker Italijani skušajo spet osvojiti tisti del slovenskega ozemlja, katerega so po drugi svetovni vojni morali vrniti.

Svobodna in gospodarsko napredna država mora imeti svojo zaslombo in članstvo na mednarodnih trgih, kamor svoje prvine in izdelke lahko izvažajo, da omogoči svojim državljanom zaslužek in blagostanje. Zato bi morala biti samostojna Slovenija članica Združenega evropskega trga in skušati širiti svoje ekonomske meje. Razvoj države se meri namreč po razsežnosti gospodarskih vplivov.

Poleg poljedelstva ima Slovenija tudi rudnino in naravne lepote. Če pospešujejo turizem in so vir državnih dohodkov ter slovenskega vpliva v svetu.

Država oziroma narod pa mora imeti za svoj napredek predvsem zdravo kulturo.

Kultura na podlagi morale in vere pomaga tudi socialnemu napredku države. Na narodni kulturi slone tako gospodarstvo kakor znanost in splošna blaginja. Podlaga te kulture mora izhajati iz naroda samega, iz njegovih prepričanj in idealov. Ohranjati je treba stara izročila in jih usmerjati v moderno dobo. Ta kultura je vsakemu narodu lastna in zato dragocena.

Narod se ne sme omejevati samo na svojo zemljo, gospodarstvo, znanje in razumnost. Iskati mora stike s kulturo in gospodarstvom drugih narodov in se oboroževati tudi izven svojih mej.

Zato je Slovenija v svetu še posebno važen del narodnega telesa. Smo del naroda, ki ga povezujemo s svetom preko naših kulturnih in gospodarskih stikov. Močan gospodarski razvoj, verska zavest in narodna kultura naj bi bil cilj svobodne samostojne Slovenije doma in v svetu ne glede na trenutne politične meje.

Rudolf Smersu

Slovenska obala

(Nadaljevanje)

Koper

Poleg Trsta si Italijani radi lastijo tudi Koper, češ, da je bilo to vedno popolnoma italijansko mesto. Poglejmo na kratko zgodovino Kopra, da bomo videli, koliko je resnice v italijanskih trditvah.

Mesto Koper je nastalo na ščitu podobnem otoku v Koprskem zalivu. Od leta 1825 dalje pa Koper ni več otok, ker je bilo plitvo morje med celino in otokom zasuto in je Koper postal polotok. Stare listine povedo, da je bilo na prvotnem otoku malo grško naselje, ki se je imenovalo Egida (ščit). Rimljani so Grke pregnali in dali otoku ime Capris (kozji otok), iz česar je nastalo slovensko ime Koper. Pozneje so otok imenovali tudi Justinopolis po bizantinskem cesarju Justinianu, pa se to ime ni ohranilo. Ko so dobili otok v roke oglejski patriarhi, so mu dali ime Caput Istriae (glava Istre) in iz tega je nastalo italijansko ime Capodistria. Slovenci pa so vedno otok imenovali Koper.

Od 13. stoletja pa do leta 1797 je bil otok v oblasti Benečanov in je bil tedaj važno in bogato mesto. Mnogo Benečanov se je priselilo v Koper in pet koprskih županov je celo prišlo na prestol beneških dožev. Kljub množici priseljencev iz italijanskega polotoka je imel Koper vedno slovensko večino vse do 19. stoletja. Skozi več stoletij je imel v Kopru svoj sedež slovenski „poglavar“. Mestni statuti izrecno omenjajo Slovence. Škof

Tomasini je pisal v 17. stoletju, da samo bogati Koprčani govorijo italijansko, ljudstvo pa govori slovensko. Od leta 1710 dalje je bilo v Kopru slovensko semenišče. Leta 1878 so ustanovili slovensko „čitalnico“, leta 1883 pa slovensko hranilnico. Vse to so vidni dokazi slovenske prisotnosti v Kopru.

Malo mesto Trst pa se je proti koncu 17. in v začetku 18. stoletja začelo tako hitro in močno razvijati, da je kmalu zatemnela slava Kopra, zlasti še po letu 1719, ko je Trst postal prosto pristanišče. S propadom beneške republike leta 1797 in prehodom pod avstrijsko oblast pa je dobil Koper skoraj smrtni udarec. Hitro se razvijajoči Trst je tedaj potreboval mnogo delavcev in obrtnikov, in veliko število Slovencev iz Kopra (pa tudi iz Krasa in Istre) se je tedaj preselilo v Trst in njegovo okolico. Italijani, ki so sestavljali imovitejši del koprškega prebivalstva, pa so vztrajali v Kopru. Tudi so jih avstrijske oblasti iz sovraštva do Slovanov podpirale, jim zidale italijanske šole in dajale javne službe.

Vsi ti dejavniki — nadoblast oglejskih patriarhov, beneških dožev, favoriziranje Italijanov po avstrijskih oblasteh in množična selitev Slovencev v Trst — so Italijanom pomagali, da so proti koncu 19. stoletja imeli večino v Kopru. Po podatkih ljudskega štetja leta 1910 je imel sodni okraj Koper 45.567 prebivalcev. Od tega je bilo 25.438 Slovencev, 18.741 Italijanov, 159 Hrvatov in 122 Nemcev. Ta sodni okraj je bil razdeljen v dva dela: v mesto Koper z najbližjo okolico (največ ob jadranski obali), ter v kraj Dekani z okolico (v notranjosti slovenske Istre). V Kopru so tedaj našli 9340 Italijanov, 2278 Slovencev, 154 Hrvatov in 74 Nemcev. V Dekanih pa so našli 6231 Slovencev ter samo 9 Italijanov ter nobenega prebivalca kake druge narodnosti.

Razumljivo je, da je fašizem podpiral Italijane na vse načine in preganjal slovenski živelj. Po drugi svetovni vojni pa se je narodnostni sestav prebivalstva zelo spremenil. Večina Italijanov se je izselila; priselilo pa se je veliko število Slovencev iz vseh krajev Slovenije ter tudi nekaj Hrvatov, Srbov ter prebivalcev drugih narodnosti. V letu 1956 je bilo v Kopru 4646 ali 81,2% Slovencev, 353 ali 6,2% Hrvatov, 503 ali 8,8% Italijanov in 215 ali 3,7% prebivalcev drugih narodnosti.

Število prebivalstva v Kopru in njegovi bližnji okolici je v naslednjih letih naravnost skokoma naraščalo. Po ljudskem štetju v letu 1961 je imel Koper z okolico že 29.228 prebivalcev. Od tega je bilo 25.900 Slovencev, 1774 Hrvatov, 872 Italijanov, 405 Srbov in 277 prebivalcev raznih narodnosti. Potrebno je pripomniti, da so pri ljudskem štetju leta 1961 šteli tudi vojake in so torej v gornjih številkah upoštevani tudi vojaki (Hrvati, Srbi, Makedonci, Albanci in druge narodnosti), ki so bili na dan štetja v Kopru.

Koper je danes središče tistega dela slovenske obale, ki spada v Slovenijo. Meja med Jugoslavijo in Italijo teče pri Debelem rtiču. Seveda pa živijo Slovenci tudi severno od tega rtiča. Kraja Žavlje in Milje pri Trstu sta bila vedno trdna slovenska kraja, dokler ni fašizem nasilno spremenil

narodni sestav teh dveh (in še mnogo drugih) krajev. Od Debelega rtiča do Kopra sta dva večja kraja: *Ankaran* z obsežnim kopališčem in *Voldotra* z zdraviliščem za kostno tuberkulozo.

Od Kopra do Dragonje

Južno od Kopra sega slovenska obala do izliva reke Dragonje, ki se-gaj tvori politično, že stoletja pa tudi jezikovno mejo med slovensko in hrvatsko Istro. Ta obala — od Kopra do izliva Dragonje — je dolga okoli 30 km, dočim je od Kopra do Debelega rtiča okoli 10 km.

Lepota in bogastvo slovenske obale je prav na tem delu — od Kopra do Dragonje. Oglejmo si kraje na tej obali. Takoj južno od Kopra leži *Semedela*, ki je pravzaprav novi del Kopra. Nekoliko dalje pa leži *Podmar-kovec* (žusterna), kjer je obširno kopališče.

Še nekaj kilometrov dalje je prijazen polotok, na katerem je mesto *Izola*. Nekdaj je bil to — podobno Koprju — otok in ga je most vezal s celino, a potoki so nanесли naplavin in ju združili. V rimskih časih je bilo tu pristanišče rimskega naselja *Haliactum*. V srednjem veku pa so se v tem kraju naselili begunci iz Ogleja. Vse do leta 1797 je bila Izola pol beneško oblastjo. Mesto je bilo v časih obdano z obzidjem in ima mnogo zgodovinskih znamenitosti.

V letu 1956 je bilo v Izoli 4542 ali 78% Slovencev, 659 ali 11,3% Hrvatov, 516 ali 9% Italijanov ter 82 prebivalcev drugih narodnosti. Izola torej v letu 1956 ni dosti zaostajala za Koprju. Toda njen nadaljni razvoj ni bil tako velik kot je bil v Koprju. Pri ljudskem štetju v letu 1961 so v Izoli našeli 9339 prebivalcev, od katerih je bilo 7693 Slovencev, 1025 Hrvatov, 467 Italijanov, 76 Srbov in 70 prebivalcev drugih narodnosti. Tudi tukaj so bili všteti tudi vojaki.

Nekaj kilometrov južno od Izole leži *Strunjan* in še nekoliko dalje *Fijeso* — dva lepa slovenska kraja, kjer se iz leta v leto vedno bolj razvija turizem. Sploh ima vsa ta slovenska obala od Debelega rtiča do Dragonje popolnoma turističen značaj. To je en sam skoraj nepretrgani letoviški pas s kopališči in najrazličnejšimi letoviškimi napravami.

Poleg Kopra je največje slovensko obmorsko mesto *Piran*, ki tudi leži na polotoku. Piran je eno izmed najbolj slikovitih naših obmorskih mest z vsemi značilnostmi sredozemskega mesta. S celinske strani je obdano z mogočnim srednjeveškim obzidjem in trdnjavskimi stolpi. Nastalo je že v rimski dobi in se je imenovalo *Piranum*. Mesto je prepleteno z ozkimi ulicami. Nad vsem mestom gospoduje stolnica s krstilnico in mogočnim zvonikom. V sredi mesta je Tartinijev trg, ki ga obkrožajo lepe stavbe, med temi tudi obnovljena „beneška palača“.

V letu 1956 je bilo v Piranu 2302 ali 64,3% Slovencev, 479 ali 13,5% Hrvatov, 540 ali 15,1% Italijanov ter 100 prebivalcev drugih narodnosti. Tudi Piran se je, podobno kot Koper, v zadnjih 15 letih izredno močno

razvil. Postal je privlačna turistična točka zaradi svojih zgodovinskih značilnosti in nenavadnosti. Pri ljudskem štetju v letu 1961 so našli v Piranu 11.410 prebivalcev, od katerih je bilo 8114 Slovencev, 1794 Hrvatov, 208 Italijanov, 144 Srbov in 151 prebivalec drugih narodnosti. Tudi tukaj so bili vštetji vojaki.

Pravo nasprotje Piranu pa je naslednje zelo znano in lepo mesto Portorož. Tu ni ozkih ulic, ne mestnega obzidja s stolpi in tudi ne tistega zgodovinskega vzdušja kot v Piranu. Portorož je moderno letovišče s širokimi ulicami, parki, vrtovi, drevoredi in velikimi hoteli. Mesto je nastalo šele leta 1891, ko so bogati Tržačani zaradi izredno milega podnebja začeli tu graditi svoje vile in hotele za poletni oddih. Danes je Portorož eden izmed najbolj obiskanih turističnih krajev Slovenije.

Dospeli smo do reke Dragonje. Onkraj reke vidimo oster rob Bujske planote. Tam se začneja hrvatska Istra. Reka Dragonja je že nad tisoč let mejna reka med Slovenci in Hrvati na gornji istrski obali. Čeprav so mnogi Slovenci živeli in še živijo južno od Dragonje, nismo teh krajev Slovenci nikdar označevali za slovenske in jih tudi nismo nikdar zahtevali zase. Želimo, da bi tudi Hrvati ne segali po našem ozemlju in ne označevali naših krajev za hrvaške kraje in naše obale za hrvaško obalo, kakor to delajo oz. pišejo razni Iliniči, Vitezi in še nekateri redki posamezniki, dočim živita oba naroda v Istri v lepem bratskem sosodstvu.

(Bo še)

Ali je bil škof dr. Rožman med vojno na Gorenjskem?

Več bralcev je prosilo uredništvo „Vestnika“ za pojasnilo o tem, ali se je in zakaj se je škof dr. Rožman med vojno sestel na Bledu z „Gaulleijem“ Rainerjem, kakor je zapisal v „Siju“ z dne 15. novembra 1969 g. France Dolinar. Uredništvo je o tem poizvedovalo pri osebah, ki so bile med vojno na Gorenjskem (nekateri tudi na Bledu), in pri osebah, ki so bile med vojno v ožjem stiku z rajnim škofom. Vse te osebe so izjavile, da jim ni znano, da bi bil škof med vojno na Gorenjskem in da bi se sestel z Rainerjem. So pa izrazili mnenje, da bi pa to najbolj gotovo vedel škofov kancler *msgr. dr. Jože Jagodić*. Uredništvo „Vestnika“ se je obrnilo nato nanj s prošnjo, da pove, kaj mu je znanega o tej stvari.

Msgr. dr. Jagodić je prošnji uredništva ugodil in poslal o tem izjavo ter prosil, da se ta izjava objavi v „Vestniku“. Izjava pa se glasi takole:

IZJAVA

V časopisu „Sij slovenske svobode“ je v številki 14 z dne 15. novembra 1969 objavil France Dolinar kratek članek „Narodne odločitve škofa Rož-

mana". V tem članku pravi pisec, da besedilo promemorije škofa Rožmana na sveto stolico kot zagovor na njegovo obtožbo pred vojaškim sodiščem v Ljubljani l. 1946 (glej Zbornik Svobodne Slovenije 1965, str. 57—72) ni točno, ker ne obsega doslej neznanih dogodkov, ki zanje ni vedela niti najožja škofova okolica. Nato navaja pisec nekaj tistih „neznanih dogodkov“, ne da bi navedel, kje je tiste podatke dobil. Tam stoji zapisano, da je škof sam dodal omenjeni promemoriji, kako so Nemci v času zasedbe na Gorenjskem iskali stika z njim in mu po posrednikih predlagali, naj bi se sestal z generalom Rainerjem. (Opomba podpisanega: Rainer ni bil vojak-general, marveč civilni Gauleiter za Koroško, kateri je bila priključena tudi Gorenjska, vojak-general je bil Rösener). „Rainerja sem nato obiskal na Bledu,“ pravi škof, „in sicer v času od 25. julija do 8. septembra 1943. (kolikokrat?) in je bil to moj edini stik z nemško oblastjo.“ To naj bi bil (skrajšano povedano) škofov dodatek zgoraj citirani promemoriji. (Kje je Dolinar te podatke dobil? Do vatikanskega arhiva, kjer je shranjena škofova promemorija, ni imel dostopa. Torej kje? Sumljivo je, da ime pisca tištega dopolnila ni citirano.)

K temu članku izjavljam sledeče: škof Rožman v času nemške zasedbe ni bil nikdar na Gorenjskem. Zadnjič je bil na Gorenjskem dne 15. decembra 1940 in sicer ravno v moji rojstni župniji šenčur pri Kranju, kjer je posvetil veliki oltar župnijske cerkve. To je bilo en dan po smrti ministra dr. Antona Korošca, katerega je škof tudi omenjal v svoji pridigi (v zvezi s „Šenčurskimi dogodki“). Po tem datumu škof ni bil več na Gorenjskem, razen dne 5. maja 1945, ko je na povabilo koroških slovenskih duhovnikov potoval v Celovec, da bi tam posredoval pri Angležih v prid slovenskih beguncev in domobrancev, ki so se v tem času že začeli umikati preko Ljubelja na Koroško. (Da je bilo to samo pretveza, glej izjavo dr. Rudolfa Blümla v Koledarju Družbe sv. Mohorja.) Slovenski Korošci so le hoteli rešiti škofa Rožmana gotove smrti, ki mu je brez dvoma pretela. Škof sam ni imel namena „bežati“, marveč je na vsak način hotel ostati v Ljubljani, pa naj pride nanj kar koli. In ko je uvidel, da je bila njegova pot v Celovec brezuspešna, se je na vsak način hotel vrniti v Ljubljano, kar pa so preprečili njegovi spremljevalci in Korošci sami.

Da škof Rožman v zgoraj omenjenem času ni bil nikdar na Gorenjskem, morem smelo trditi, ker sem bil kot njegov kancler tako rekoč noč in dan v njegovi neposredni bližini. Tudi mi ni ničesar prikrival, marveč se je v vseh zadevah z menoj posvetoval. Sam sem videl, da je v tem času tu in tam potoval na Dolenjsko in Notranjsko v dušnopastirskih poslih, na Gorenjsko pa ni šel nikdar. Tudi v procesu proti škofu, pri katerem je bil obsojen na 18 let ječe, ni bilo nikdar omenjeno, da je bil škof v tem času kdaj na Bledu, kar bi se bilo čisto gotovo zgodilo, če bi bil to storil. Saj je vedel, da ga Nemci smrtno sovražijo in bi ga bili ob obisku čisto zgotovo zadržali. (Pozneje, ko so Nemci po kapitulaciji Italije zasedli vso Slovenijo do Trsta, so svojo taktiko do škofa popolnoma spremenili.)

Vse to sem po objavi omenjene notice sporočil duhovnemu vodju „Sija“ z opombo, da je tista notica ne samo neverjetna, marveč tudi kleveta in obrekovanje. Prosil sem ga, da naj notico prekličé. Na ponovno urgenco mi je slednjič odgovoril, da notica odgovarja resnici in da je ne more preklicati. Žal sem tisto pismo založil in ne morem podati točnega besedila.

Ko ni bilo preklica, so se začeli oglašati duhovniki in laiki iz begunskih vrst in me v pismih prosili, naj zadevo pojasnim, ker da sem za to najbolj pristojen.

Slednjič sem se obrnil na odgovornega urednika „Sija“ in ga prosil, naj mi on zadevo pojasni ter se izrazi o resničnosti ali neresničnosti vsebine dotične notice. V letošnjem aprilu mi je odgovoril sledeče: „Kot urednik lista Vam morem izjaviti samo to, da v resničnost poročila našega dopisnika v celoti verujem in tudi verujem njegovim besedam, da vira ne more povedati, dasi uredništvo tega od njega nikdar ni terjalo. List ostaja pri svojem poročilu. Poleg tega sklepamo, da ne more biti pri tem čast škofa Rožmana nič prizadeta, ker je vedno vse delal za dobro in za rešitev vseh Slovencev.“

Podpisani s tem odgovorom nisem bil in nisem zadovoljen, kar je iz zgoraj povedanega zadosti utemeljeno.

Na prošnjo uredništva lista „Vestnik“ objavljam vso zadevo in jo prepuščam sodbi begunskih Slovencev.

Leisach, 8. junija 1972.

Msgr. dr. Jože Jagodic l. r.

DESET ZNAKOV MASOVNEGA ČLOVEKA

1. *Nima svojega mnenja*; sodi tako, kot pišejo časopisi, revije in romani.
2. *Sovraži mir, premišljevanje, molk*. Treba mu je hrušča: množice, radia zabave.
3. *Beži pred seboj*; svojo praznino skuša izpolniti z alkoholom, mamili, policijskimi romani, filmi, spolnim izživljanjem.
4. *Rajši se da vplivati, kot bi vplival*. Kak priljubljen list misli namesto njega; sprejema propagando, ki giblje javno mnenje.
5. *Zadovoljiti hoče vsak nagon*, ne glede na to, kaj pravi razum. To ima za svobodo, v resnici pa je suženj samega sebe.
6. *Njegovo mnenje se spreminja kot zastava v vetru*, nima hvaležnosti do preteklosti, ne odgovornosti za prihodnost. Važno mu je le življenje trenutka.
7. *Denar in užitek sta mu eno*. Denar je treba dobiti s čim manjšim naporom, da ima čim več užitka. Jaz je v središču.
8. *Da se reši samote, se zateka v množična razvedrila*. Od tam se vrača še bolj osamljen.

9. *Sovraži premišljenost drugih ljudi*, ljubi sramotna dejanja, ker so mu dokaz, da drugi niso nič boljši od njega. Vere ne mara, da laže živi brez nemira vesti.
10. *Ni osebnost, je številka*. Ljubi brezimnost celo v svoji avtoriteti, ne katero se sklicuje. Brezimnost ga zavaruje pred prevzemom odgovornosti.

Franc Sodja CM, Lepo je biti mlad

O. M.

Svetopolkove palice

Zgodovina nas uč,
da se iz nje nič ne naučimo.

*Spiš, Svetopolk?
Hej, zdrami se, zbudi!
Palčice svoje razveži,
butara zvezana nam ne koristi,
brati ne znamo mi tvoje modrosti.*

*Razveži!
S palico mahni po zadnjici naši!
Krepko!
Z vso močjo!*

*Solze naše grenke
naj ti ne jemljejo vida!
Ne vidiš izida
pravde naše jalove?*

*Glej, dragi moj Svetopolk,
takrat, pred toliko vek
si svoje sinove rotil
brez uspeha,
in tudi nam tvoja je pridiga
brez uspeha.*

*Danes si Kralju že plačal svoj dolg
in tvoja beseda nekaj zaleže;
oj Svetopolk,
poklekni pred Kralja
in z rokami dvignjenimi
prosi
za našo edinstvo!!!*

Velika ironija

Neka organizacija v Evropi je predlagala, da naj se jugoslovanskemu diktatorju Titu podeli letošnja Nobelova mirovna nagrada. Tisti, ki so to predlagali, so gotovo pravi in izraziti komunisti, pa naj bo ta njihova oznaka na zunaj vidna ali ne. Svetovni komunizem bi — vsaj pri koristnih bedakih — veliko pridobil, če bi se posrečilo doseči za komunista Tita tako znamenito nagrado kot je Nobelova mirovna nagrada. Prav gotovo sedaj komunisti in njihovi sopotniki po vseh svojih zvezah pritiskajo na Švede, da prisodijo nagrado Titu.

Ali ni to strašna ironija, dati mirovno nagrado človeku, ki je kriv smrti stotisočev Slovencev, Hrvatov, Srbov, Macedoncev in še nešteti ljudi drugih narodnosti, ki je daleč prekosil sovjetski pokol poljskih častnikov v Katynu in ki velja v pošteni svetovni javnosti za zločinca in totalitarnega diktatorja?

Nobelova mirovna nagrada je bila ustanovljena zato, da se z njo nagradijo osebe, ki so v resnici mnogo storile za ohranitev miru. Gre za velika in pomembna dela in za velike napore v smeri miru med narodi in državami.

Vprašajmo se, kaj pa je Tito velikega in pomembnega storil za svetovni mir. Ne samo, da ni ničesar storil zanj, ampak prav nasprotno: od sklepa druge svetovne vojne pa do današnjega dne je Tito tisti, ki podpihuje razne narode k uporom in revolucijam, ki podpira komunistične gverilce moralno in materialno v raznih delih sveta. V izraelsko-arabskem sporu se je postavil trdno na arabsko stran ter je sovjetom dovolil uporabo jugoslovanskih letališč in pristanišč, če bi bilo potrebno Arabcem še hitreje in izdatneje pomagati kot se je to do sedaj dogajalo. V vietnamski vojni podpira seveda komuniste, ki hočejo zasesti južni Vietnam. Tudi se je ugotovilo, da je Tito direktno sodeloval pri mnogih revolucijah in uporih v mladih afriških državah — vedno seveda z namenom, da dobijo komunisti oblast v državi.

In tak človek naj sedaj dobi mirovno nagrado, menda zato, ker je vztrajno in smotno rušil mir na svetu in skušal povsod upostaviti komunistično vladavino.

Upajmo, da imajo tisti, ki bodo odločali o Nobelovi nagradi, še kaj pamei, modrosti in moralnih načel in se ne bodo osramotili pred zgodovino s priznanjem mirovne nagrade človeku, ki bi veliko preje kot mirovno nagrado zaslužil nagrado za rušenje miru na svetu.

Franc Janežič

Naibolj reven je tisti, ki nima nič drugega kot le denar.

Rockefeller

Zlati delovni jubilej dr. Valentina Meršola

Dne 8. julija 1922 je naš dragi in splošno priljubljeni zdravnik dr. Valentin Meršol dosegel v Pragi doktorat iz medicine. Nedavno je torej obhajal petdesetletnico svojega zdravništva. Če Slovenci radi obhajamo zlate maše in zlate poroke, je prav, da proslavljamo tudi zlati delovni jubilej posebno še, če gre za tako osebo kot je naš dragi rojak dr. Meršol.

Jubilant je danes star 78 let. Rodil se je v čuvajnici na gorenjski progi kakih 10 minut pred postajo Predtrg-Radovljica. Njegov oče je bil železničar. V družini je bilo devet otrok, Tinček je bil srednji med njimi. Gimnazijo je začel obiskovati v Kranju na Gorenjskem. Po tretjem razredu jo je nadaljeval na znani škofijski klasični gimnaziji v št. Vidu nad Ljubljano. Spadal je v prvi rod te znane prve popolne slovenske gimnazije v stari avstroogrski monarhiji, ki jo je z velikimi trudi in žrtvami ustanovil veliki naš slovenski škof dr. Anton Bonaventura Jeglič. Valentin je bil vsa leta najboljši dijak v svojem razredu, zato ga je škof Jeglič po maturi tudi vzel s seboj v Lurd, kamor se je bil zaobljubil, da bo popeljal iz vsakega razreda po dva najboljša dijaka, v zahvalo Lurški Gospe, če mu uspe doseči popolni srednješolski slovenski zavod, s katerim je začel leta 1905.

Po maturi se je odličnjak Valentin Meršol odločil za zdravniški poklic. Vpisal se je na medicinsko fakulteto v Gradcu. Ker pa je kmalu zatem izbruhnila prva svetovna vojska in so vanjo poklicali tudi njega, so se zanj tedaj začela najbolj trnova študijska pota do zdravniškega poklica, ki ga je hotel za vsako ceno doseči. Ne vem, če je še kje kak zdravnik, ki bi študiral medicino kar v petih jezikih, kot jo je moral dr. Valentin Meršol. Začel jo je, kot že rečeno v štajerskem Gradcu, nadaljeval pa meo vojsko v Odesi v Rusiji po vojski pa v Zagrebu na Hrvaškem, zaključil pa v Pragi, kjer je dosegel 8. julija 1922 doktorat iz medicine na tamkajšnji medicinski fakulteti.

Po doktoratu je postal najprej sekundarij v Celju (1922—24). Zaten pa je dobil ne samo kot prvi Slovenec marveč tudi kot prvi Jugoslovan znano ameriško Rockefellerjevo podporo, s katero je potem dopolnil svoje doktorsko znanje z nadaljevanjem medicinskega študija na univerzah v ZDA (1924—25) ter končno prejel na John Hopkins University M. P. H.

Ko se je iz ZDA vrnil v domovino, je bil nastavljen najprej v Nišu, nato pa v Skoplju, kjer je tiste čase razsajala mairija. Med leti 1928—31 pa ga najdemo v Zagrebu na Hrvaškem. Končno je prišel v Ljubljano, kjer je postal v osrednji slovenski bolnišnici primarij, šef oddelka za nalezljive bolezni (vse do maja 1945, ko je šel v begunstvo), ravnatelj Higienkega zavoda v Ljubljani, predsednik stanovske organizacije slovenskih zdravnikov in podpredsednik Zveze jugoslovanskih zdravniških društev itd.

Z isto vneto in požrtvovalnostjo je dr. Valentin Meršol opravljal svoje

plemenito delo kot zdravnik tudi vsa leta svojega življenja po begunskih taboriščih v Evropi. Silno važen je bil njegov razgovor z maršalom Aleksandrom v Vetrinju. Po tem razgovoru ni bilo več vračanj beguncev v Jugoslavijo. Zadnjega junija 1949 se je z družino preselil v ZDA, in sicer v Cleveland, kjer je 6. februarja 1950 začel že z izvajanjem svoje zdravniške prakse. The Ohio Medical Commission mu je namreč spregledala, in to z vso upravičenostjo, da je tu lahko opravil po zakonu predvideno skušnjo prej, kakor pa je to navadno komu dovoljeno.

Ob zaključku teh vrstic naj izrazimo gospodu jubilantu hkrati z našo zahvalo zlasti še svoja pristelna voščila z vročo željo, da bi nam ga Bog ohranil še mnogo let!

A. D.

Obletnica poražencev

Zmagovalci in poraženci imajo vsak svoje obletnice, ki jih ohranjajo v spominu in sporočajo mladini. Prvi se v Sloveniji letos spominjajo raznih tridesetletnic ali petindvajsetletnic na dogodke in še bolj na rojstvo raznih ustanov (tudi Ozne). Nihče pa se tam — glasno seveda — ne bo upal spomniti tistega 26. maja 1942, ko sta se v Streliški ulici v Ljubljani pod krogli atentatorja zgrudila od maševanja gredoči bogoslovni prof. Lambert Ehrlich (bil je v 64. letu starosti) in njegov ministrant visokošolec Ivan Rojec.

V 1. knjigi Kocbekovih dnevniških zapiskov beremo pod „27. majem (1942)“ tale odstavek: „Ko smo zvečer legali na pograd, je prišel kurir iz Ljubljane in prinesel vest, da je po sklepu ljubljanskega vodstva padel dr. Ehrlich, organizator stražarstva in pobudnik antipartizanstva. Ta izvršitev sankcij je ob medli petrolejki razgibala našo barako. Začeli so se zanimivi razgovori, med katere je Kidrič vpletel svoje spomine na Ehrlicha. Pripovedoval nam je, kako ga je Ehrlich obiskal v dunajski ječi in mu na zelo spreten način ponudil svojo osebno naklonjenost“ („Tovarišija“, 1949, str. 28).

Tudi naslednji dan je Edvard Kocbek — po noči nemirnega spanja — še razmišljal o Ehrlichu. „Pred sabo vidim mrtvega Ehrlicha, ki sem nekoč tudi jaz z njim mnogo govoril.“ Malo dalje pa se je pomiril s temle spoznanjem: „To se pravi da sme določena človeška skupnost s polno pravico seči po revolucionarnih sankcijah, kadar je njen obstoj ogrožen, posebno, kadar bije boj na življenje in smrt. Kdor je v takem stanju odgovoren za kolektivno usodo, ima pravico, biti neusmiljen, sme vzeti življenje posamezniku in odkloniti ozire na osebne kvalitete in namene“ (str. 27).

Kristjan Kocbek torej opravičuje politični umor, ki ga je zagrešila „določena človeška skupnost“ (namreč Osvobodilna fronta), pač zato, ker

je bila „odgovorna“ za kolektivno usodo.“ Toda kdo jo je postavil na oblast? Kdo ji je naložil odgovornost? Kdo ji je dal pravico biti neusmiljena in vzeti življenje človeku? Ob tridesetletnici Ehrlichove smrti naj bi Kocbek ali pa kdo njegovih častilcev odgovoril na ta vprašanja.³

Katoliški glas, 25. maj 1972

V SPOMIN

Grob se za grobom vrsti

Zopet je smrt posegla v vrste naših starejših javnih delavcev in odločnih protikomunističnih emigrantov.

Dne 9. maja je umrl FRANC URH, star 81. let. Doma je bil organist in občinski tajnik v Sodražici. Zaradi svojega odločnega protikomunističnega prepričanja in delovanja je moral v času komunistične revolucije zapustiti svoj dom in družino, ter se je ob koncu vojne podal v Argentino. Eden izmed sinov mu je padel v boju s partizani. Kakor doma tako se je rajni Urh tudi v Argentini aktivno udeleževal slovenskega javnega življenja ter bil vneti bralec Vestnika.

Dne 20. junija je umrl VINKO ZUPANC, star 76 let. Bil je prava gorenjska grča. Kot zaveden in globoko veren Slovenec je — čeprav že v letih — med drugo svetovno vojno stopil v domobranske vrste v cerkljanski postojanki. Po končani vojni se je podal v Argentino, kjer je svoje velike sposobnosti posvetil zlasti Našemu domu v San Justu. Ostal je do zadnjega diha odločen protikomunist.

Dne 29. junija je umrl VALENTIN MARKEŽ, bivši jeseniški župan in ena izmed najbolj vidnih osebnosti med slovenskimi emigranti v Argentini. Rojen je bil leta 1894 na Jesenicah. Že v mladih letih se je začel javno udeleževati. Leta 1935 je bil v močno levičarskih Jesenicah izvoljen za župana. Med vojno je odločno nastopal zoper komunistično rovarjenje na Gorenjskem. Njegov sin Ivan je odšel k gorenjskim domobrancem ter bil iz Vetrinja skupaj z ostalimi dvanajst tisoči borci vrnjen in umorjen. Po vojni je rajni Markež emigriral v Argentino, kjer je bil od prvega dne dalje aktivni javni delavec v številnih slovenskih organizacijah. Bil je pravi zgled požrtvovalnega javnega delavca. Vedno je bil tudi velik prijatelj našega DSPB.

Vsem trem rajnim možem se za delo, ki so ga v svojem življenju opravili, tenlo zahvaljujemo ter prosimo Vsemogočnega, da jim nakloni večni mir in pokoj.

Pastirjev glas v tujini

V založbi Rožmanovega zavoda v Adroguju je izšla obširna knjiga z naslovom „Pastirjev glas v tujini“, ki obsega pisma, govore, pridige, duhovne misli in članke škofa dr. Gregorija Rožmana v zdomstvu. Vse to je zbral in uredil izredno delovni spiritual dr. Filip Žakelj, velik častilec škofa Rožmana. Knjiga ima 484 strani osmerke; je pa to šele prvi zvezek, kateremu bodo sledili še nadaljni zvezki. Pohvaliti moramo tudi zelo lep tisk, ki ga je oskrbela slovenska tiskarna Vilko. Okusno opremo pa je napravil akademski slikar Ivan Bukovec.

Kaj vsebuje prvi zvezek Pastirjevega glasu v tujini? Najprej so objavljena Rožmanova pastirska pisma razkropljenim in zbeganim beguncem. Med temi je pastirsko pismo z dne 24. maja 1945, ki je verjetno prvo škofovo pismo slovenskim beguncem in je bilo napisano še pred izročitvijo domobrancev in drugih protikomunističnih borcev. V tem pastirskem pismu roti škof rojake, da naj vzdrže na oni moralni višini, na kateri so bili doma.

Po izročitvi naših borcev je škof Rožman pisal dr. Jožetu Basaju pretresljivo pismo, ki ga konča s stavkom: „Usoda naših “izročenihi” fantov mi je noč in dan na srcu in v mislih, vse molitve se sučejo okrog njih. Pa, če je v večjo čast božjo, naj bo tudi to!“

Prava svetniška veličina rajnega škofa pa veje iz pisma, ki ga je dne 9. novembra 1945 pisal mlademu duhovniku, kjer med drugim piše tudi tole: „Naj umrjem v zaničevanju in pozabljenju, naj bo moj grob neznan, naj me zgodovina še tako črno in krivično slika in naj ostane tak spomin na me v zgodovini ali pa naj moje ime čisto izgine, da se nikjer in nikdar ne omenja več — samo da bi kraljestvo božje rastlo, se utrjevalo v dušah, samo da bi božja čast rasla in se večala.“

Naj ponovimo tudi nekaj škofovih stavkov o komunizmu, ki se nahajajo v pismu msgru. Gabrovšku: „Nihče pa, ki ni izkusil, ne verjame, da s komunizmom ni debate... Poznam komunizem, ki je satanizem in terorističen totalitarizem... Za svojo osebo sem prepričan, da nam bo čas dal prav in nas popolnoma opravičil, čeprav še morda ne tako kmalu. Angleži in Amerikanci bodo tudi nekoč poistavljeni pred odločitev.“

Pismom sledi globoka razprava o skrivnosti božje previdnosti, potem zelo lep članek „Z Marijo skoz življenje“. — Posebno poglavje je posvečeno Rožmanovim pridigam in govorom ob raznih priložnostih. Dalje so objavljeni škofovi članki raztreseni po raznih listih in revijah.

Naj iz ogromnega gradiva, ki ga je z veliko ljubeznijo zbral dr. Žakelj, omenimo samo še nekaj stavkov iz škofovega govora, ki ga je imel

dne 1. julija 1945 v taborišču v Peggezzu pri Lienzu. Med drugim je tedaj škof rekel tudi tole:

„Danes sv. Cerkev obhaja praznik predragocene Krvi našega Zveličarja. V današnjem berilu sta zapisani dve besedi, ki kar strašno zvenita. „Brez prelivanja krvi ni odrešenja“ (Hebr, 9, 22). Dobesedno velja to za kri našega Odrešenika. Odrešenje ni bilo drugače mogoče, kakor da je božji Sin svojo kri dal v zadoščenje božji pravici. Ker je v prelitu Jezusovi krvi naše odrešenje, zato vse naše zaupanje sloni na mukah, v katerih je svojo kri prelit. V teh besedah pa tudi moremo razumeti dogodke naše dobe.

Kri se je prelivala, tudi kri našega naroda, in se, kakor slišimo iz domovine, še tako strahotno prelija, da nas srce boli. Naši fantje in možje umirajo deloma pod izreki sodišč, deloma brez njih in s svojo krvjo namakajo našo zemljo. Kako lahko se v naši duši vpričo vsega tega porodi vprašanje: „O Bog, zakaj dopuščaš vse to?“ Tako pravimo, ker so pri tem prizadeti naši najdražji, očetje, bratje in sinovi, tisti, na katere je naš narod gradil upanje v lepšo bodočnost. Toda zakaj ljudje rajši ne vprašajo: „O Bog, zakaj si dopustil, da je tvoj Sin v strašnih mukah svojo kri prelit?“ Bog je to dopustil, ker brez prelivanja krvi ni odpuščanja grehov. In tako smemo upati, da bo to prelivanje krvi skupaj z Zveličarjevo prelito krvjo prineslo odpuščanje nam in vsem tistim, ki tako strašno greše. Če vdani v voljo božjo, podprti s Kristusovo milostjo mi vsi skupaj v begunstvu in oni naši tam v domovini svoje trpljenje združimo s trpljenjem Kristusovim in zasluženjem Njegove presvete krvi, potem je ta prelita kri tekla in še teče v naše odrešenje, da bo vsaj tisto od nas, kar bo še ostalo, rešeno iz krempljev brezboštva in spoznalo zlohoto brezbožnikov, ki hočejo uničiti vse božje v nas.“

Dragi soborec, vzemi in beri to knjigo, ki je zakladnica misli našega škofa, ki nas je pogumno učil in pozneje z nami delil našo begunsko usodo in bil vedno trdno povezan z nami.

R. Smersa

Vabimo vse borce in ostale rojake

da se udeleže prireditve, ki jih v Buenos Airesu pripravljajo narodi za železno zaveso.

Dne 31. avgusta bo ob 19 tiskovna konferenca v hotelu Español. Na tej konferenci bo dana tudi slovenskim zastopnikom priložnost, da opišejo položaj v domovini.

V nedeljo, 3. septembra bo ob 11 v katedrali sv. maša, ki jo bo daroval kardinal Caggiano za vse žrtve komunističnega nasilja. Med mašo bo pel slovenski zbor „Gallus“. Po maši bo položitev venca pred spomenik generala San Martina.

Dva šestdesetletnika

Dne 10. septembra 1912 je bil rojen in bo zato letos obhajal svojo 60-letnico odločen in delaven protikomunistični delavec, večkratni odbornik našega DSPB in tudi drugih organizacij v Argentini, član TONE SKUBIC.

Dne 10. oktobra 1912 je bil rojen in bo letos vstopil v svoje 60. leto znani javni delavec, zaveden protikomunist in član naše organizacije v Argentini LUKA GRINTAL.

Ne bomo pisali dolgih življenjepisov o obeh naših jubilarjih. Za vsakega, ki je danes v emigraciji, dobro vemo, da je danes tukaj zato, ker se ni hotel ukloniti rdeči diktaturi in se ji je postavil po robu ter je domovino in slovenska življenja branil v tej ali drugačni obliki. To svojo dolžnost sta vršila v polni meri tudi oba naša jubilarja. Zato jima brez dolgovernih besedi samo res iskreno in prisrčno čestitamo in prosimo Vsemogočnega, da jima nakloni moči, zdravja in vztrajnosti za nadaljnje delo za slovenski narod.

Ko je tajnik našega DSPB pripravljaj seznam članov, ki bodo v letošnjem letu obhajali svoje življenjske jubileje, je na prvo mesto zapisal STANETA BITENCA, ki je bil rojen 1. septembra 1912. Tega dne bi se njegovi soborci in prijatelji zbrali na njegovem prijaznem domu in bi mu iskreno čestitali. Toda to se ne bo zgodilo. Vsemogočni je ukrenil drugače. Poklical je Staneta k sebi, da ga poplača za zvesto službovanje. Mi pa se ga bomo spomnili z molitvijo.

DRUŠTVENE NOVICE

BUENOS AIRES

Zahvala Zveznega predsednika Karla Mauserja

Predsednik ZDSPB Karel Mauser je po svojem povratku v Cleveland poslal odboru DSPB v Argentini naslednjo zahvalo: „Globoko zahvalo sem dolžan vsem odbornikom DSPB. Vsi ste gledali, da mi je bilo lepo. Škoda, da sem imel toliko stvari na glavi in tako nismo mogli priti še večkrat skupaj. Toda še vedno mislim, da je bilo vredno vse tisto opraviti, kar sem opravil pri mladini. Kar bo v njih ostalo dobrega, bo tudi za nas dobro. Z „Vestnikom“ smo tu zelo zadovoljni in ga ljudje, tudi mladina, radi berejo. Ogiba se vsake nedostojne kritike in polemike, in to je prav. Mislimo na to, da je vse zapisano tako, da nas nobene besede ne bo treba biti sram ne čez pet ne čez deset let. “Macolarsko” obnašanje je videti

sicer imenitno za trenutek, pa je smešno že takoj drugi dan. Na tem ste jim in bom vedno stal. Imejte stik z mladino! Zdaj je čas kaj narediti. Treba je poživljati mlade ljudi sproti, dokler ogenj ne ugasne. Prižgati ga ne bo več mogoče, o tem sem prepričan. Držimo se enega: ne bodimo mladim komandirji temveč prijatelji. Približajmo se jim z dobro voljo. Naj vidijo, da jih ne gledamo kakor da nič ne vedo, temveč skušajmo jih prepričati, da poznamo tudi njih probleme, ki so morda v malce drugačni obliki tudi naši. — Še tole: Morebitne razlike med borci je treba reševati tolerantno in se ne ozirati na skrajneže. Življenje nas otresa kakor jesenski veter listje, in prej ali slej bo pogled v skoraj golo drevo pripravljal do resnega razmišljanja vse, ki še mislijo. Tiste pa, ki hočejo živeti iz sovraštva in oportunitizma, bo življenje samo iztirilo. Sovraštvo življenje vedno končava, nikdar znova ne rojeva. Daj Bog, da bi mi vsi svoje delo opravljali naprej, da bi ideje o resnični svobodi nosili s takšnim prepričanjem, da bi ljubezen do nje vedno znova in znova vzbujali tudi v tistih, ki na to malo mislijo. Ostanimo povezani drug z drugim; v tem vidim v našem zdomstvu najlepšo pot.

SKLIC

16. REDNEGA OBČNEGA ZBORA

ZVEZE DRUŠTEV SLOVENSКИH PROTİKOMUNISTIČNIH BORCEV

ki bo v soboto, 2. septembra 1972 ob 20 v Clevelandu (Baragov dom).

Dnevni red:

1. Branje zapisnika 15. rednega občnega zbora ZDSPB;
2. Poročila funkcionarjev glavnega odbora ZDSPB;
3. Poročila delegatov Društev SPB;
4. Razrešnica in volitev odbora;
5. Predlogi in slučajnosti.

Prosimo vse odbore Društev SPB, da nam do 30. avgusta sporočijo imena delegatov, ki bodo zastopali njih društvo na občnem zboru Zveze.

Delegati s pravičnimi pooblastili polnopravno zastopajo odbor in članstvo njim pristojne organizacije — Društva SPB — in imajo toliko volilnih glasov, za kolikor članstva so pooblaščen, da zastopajo na občnem zboru Zveze.

Prosimo, da konkretne predloge delegati predložijo pismeno.

Za glavni odbor Zveze DSPB:

Jože Melaher l. r.
tajnik

Karel Mauser l. r.
predsednik

.....
Veden uspeh je potreben samo slabičem.

Künkel

Fašiste poznajo, Slovencev ne poznajo

Naj Vam sporočim, kako gledajo komunisti v domovini na tiste zamejske Slovence, ki niso komunisti. „Delo“, glasilo komunistične stranke v Sloveniji, je dne 22. aprila objavilo članek z naslovom „V boju za glasove — volitve v Italiji in Slovenci“, ki ga je podpisal neki Stane Ivanc.

V tem članku piše Ivanc o razmerju političnih sil pri zadnjih volitvah v letu 1968 na Tržakem in Goriškem ter našteva politične stranke in skupine, ki so tedaj nastopale na volitvah. Naštevajo jih v naslednjem redu: DC (krščanska demokracija), KPI (komunistična stranka), MSI (fašisti), PSDI (socialdemokrati), PLI (liberalci) in PSI (socialisti).

Kje pa so ostali Slovenci? Te je komunistični propagandist Ivanc kar izpustil, čeprav je Slovenska skupnost v letu 1968 nastopila in prejela v Trstu in Gorici 11.000 glasov.

Ali ni sramotno to pisanje „Dela“ in njegovega poročevalca Ivanca? Fašiste omenjajo, Slovence pa zamolčijo, ker seveda ne trobijo v komunistični rog. Ponavlja se v drugi obliki to, kar se je dogajalo med komunistično revolucijo doma. Fašisti so se lahko mirno sprehajali po Ljubljani in tudi po deželi. „Smrt fašizmu, svoboda narodu“ je bilo samo propagandno komunistično geslo. Izvajala pa se je druga zapoved: „Smrt Slovincem, ki niso komunisti.“

Zvonko

VPLIV EMIGRACIJE

Prijatelj iz Gorice nam piše: „Iz revij in časopisov, ki jih izdajate v Argentini — in zlasti še iz Vestnika —, veje idealistična usmerjenost, veje narodni ponos, načelnost, globoka vera. Tega je pri nas v zamejstvu vedno manj in še manj v domovini, kjer so mnogi vse to vrgli med staro šaro. Žalostno je, da se zlasti mlajša generacija zanima samo za materialne dobrine in se posmehuje idealizmu starejših generacij doma in še posebej idealizmu slovenskih emigrantov v prekomorskih deželah. Tako je materializem zajel tudi Slovence, ne sicer vseh, kajti še jih je mnogo, ki dajejo visoko ceno duhovnim dobrinam, toda premnogi držijo korak z ostalo evropsko-ameriško potrošniško družbo, ki jo zanima samo lagodno življenje.“

Vi tam v Ameriki ste tisti košček slovenskega naroda, ki še ni utonil v materializmu. Ohranite svoj idealizem še naprej. Vaše delo ima, čeprav morda tega ne čutite dobro, velik vpliv na mnoge Slovence doma in v zamejstvu.

M. K.

Iz Zavetišča dr. Gregorija Rožmana

Dne 30. julija 1972 so imeli člani Zavetišča škofa dr. Gregorija Rožmana v Buenos Airesu svoj tretji občni zbor, ki ga je vodil predsednik **Matevž Potočnik**. Po čitanju letnega poročila odbora in nadzornega odbora, so bile volitve in je bila izvoljena naslednja lista: predsednik **Potočnik Matevž**, podpredsednik **Ahlin Ivan**, tajnik **Šifrer Marjan**, podtajnik **Duh Martin**, blagajnik **ing. Matičič Anžon**, podblagajnik **Lah Leopold**. Odborniki: **Makovec Ivan**, **Mustar Stane**, **Šušteršič Božo**, **Jakoš Janez**, **Grabnar Jože**. Namestniki odbornikov: **rev. Guštin Jože**, **Kožar Ivan**, **šturm France**, **Janežič Janez**, **Tomažević Lovro**. Nadzorni odbor: **dr. Dobovšek Jože**, **prof. Logar Vinko**, **Novak Pavle**. Pri slučajnostih se je razvila izredno živahna debata, kako doseči čimpreje začrtani cilj, t. j. dokončanje stavbe, oprema prostorov in sprejem prvih kandidatov v Zavetišče.

Ob sklepu se je predsednik toplo zahvalil vsem dobrotnikom in prijateljem zavetišča za dosedanje pomoč. (Zlasti bi se moral zahvaliti samemu sebi, ker je prav on največji dobrotnik Zavetišča). Obenem je povabil vse navzoče in sploh vso slovensko javnost na večerjo, ki bo dne 26. avgusta v Našem domu v San Justu, in katere čisti dobiček bo šel v sklad Zavetišča. Tudi je povabil vse Slovence, da postanejo člani Zavetišča.

Podpiramo prošnje agilnega predsednika Zavetišča **Matevža Potočnika** in vabimo vse borce, da postanejo člani in dobrotniki Zavetišča škofa dr. Gregorija Rožmana.

VSEBINA: Vogelni kamni vsake skupnosti: ljubezen, mir, zaupanje in volja (Karel Mauser) — Zdravica (Samo Slovenko) — Jasna beseda o marksizmu (Msgr. Ignacij Kunstelj) — Dom (O. M.) — Spodrsrljaji (Maks Loh) — Slovenske meje — Slovenska obala (R. Smersu) — Ali je bil škof dr. Rožman med vojno na Gorenjskem? — Deset znakov masovnega človeka (Franc Sodja C. M.) — Svetopolkove palice (O. M.) — Velika ironija (Franc Janežič) — Zlati delovni jubilej dr. Valentina Meršola — Obletnica poražencev — V spomin — Nove knjige: Pastirjev glas v tujini (R. Smersu) — Naši jubilarci: Dva šestdesetletnika — Društvene novice — Pisma uredništvu

DRUŠTVO SLOVENSКИH PROTİKOMUNISTIČNIH BORCEV
V ARGENTINI

prísrčeno vabi
vse protikomunistične borce brez izjeme in njihove svojce
ter sploh vse Slovence in Slovenke

k spominski sveti maši

za vse žrtve komunističnega divjanja pred tridesetimi leti, ki bo

V NEDELJO, 10. SEPTEMBRA
V ZAVETIŠČU ŠKOFA ROŽMANA

Sv. mašo bo daroval msgr. Anton Orechar. Po sv. maši bo

spominska proslava

Nato pa bo vsem udeležencem na razpolago

ASADO

Cena: 15.— (za mladostnike 5.—), katerega čisti dobiček
je namenjen Zavetišču.

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 1.144.379
Ramón Falcón 4158, Bs. As.